

LBRIS

We know
books

Colum McCann s-a născut în Dublin și a studiat jurnalismul. Este autorul romanelor *Songdogs* (1995), *This Side of Brightness* (1998), *Dansatorul (Dancer)*, 2003), *Zoli* (2006), *Goana nebună a lumii (Let the Great World Spin)*, 2009), *Transatlantic (TransAtlantic)*, 2013) și *Apeirogon* (2020). A mai scris trei cărți de povestiri bine primite de critică și un volum de nonficțiune intitulat *Letters to a Young Writer* (2017). Lucrările i-au fost publicate în peste patruzeci de limbi. A primit multe distincții internaționale, printre care National Book Award, International IMPAC Dublin Literary Award, o bursă Guggenheim, Premiul Pushcart și o nominalizare la Oscar pentru scurtmetrajul *Everything in This Country Must*. Este membru al Academiei Americane de Arte și Litere și a primit Ordinul Chevalier des Arts et des Lettres din partea guvernului francez. A mai obținut premii în Italia, Germania și China. Colaborează la *The New Yorker*, *The New York Times*, *The Atlantic* și *The Paris Review* și predă în cadrul programului de masterat în *creative writing* de la Hunter College. Locuiește cu familia în orașul New York, unde este cofondator al organizației internaționale nonprofit de schimburi narrative Narrative 4.

COLUM McCANN TRANSATLANTIC

Traducere din limba engleză
BOGDAN PERDIVARĂ

LITERA
București

2012

Cabana se înălța pe marginea lagunei. Auzea vântul și ploaia biciuind întinderea apei: izbeau în copaci și-și croiau drum, cu de-a sila, prin iarbă.

Prinsese obiceiul să se trezească dis-de-diminează, chiar și înaintea copiilor. Era o casă care merita ascultată. Sunete stranii dinspre acoperiș. Crezuse la început că de la șobolanii care se aventurau peste țigle, însă descoperise curând pricina: pescărușii care lăsau să cadă pe acoperiș stridii ca să le spargă cochiliile. Mai ales în zori, câteodată la vremea amurgului.

Scoicile erau lansate în picaj, ricoșau mai întâi fără zgomot, se rostogoleau apoi cu clinchete până în josul acoperișului și cădeau într-un târziu în iarba lungă, cu pete ca de var.

Când o stridie nimerea de-a dreptul, crăpa, însă dacă era lepădată pieziș din văzduh, nu voia să se spargă: zăcea acolo ca un obuz neexplodat.

Pescărușii se năpusteau acrobatic asupra cochiliilor avariate. Apoi, după ce-și potoleau pentru scurtă vreme foamea, porneau iarăși spre apă, escadroane fâlfâitoare, albastru-cenușii.

Prin odăi începea curând forfota, deschisul de ferestre, dulapuri și uși, briza dinspre lagună vânturându-se prin casă.

CARTEA ÎNTÂI

1919

UMBRA NORILOR

Era un bombardier modificat. Un Vickers Vimy. Numai lemn, pânză de in și cabluri. Largă și mătăhăloasă era fetița lui, însă lui Alcock tot micuță și zveltă i se părea. O bătea afectuos cu palma ori de câte ori se suia la bord și se lăsa să alunece în carlingă, alături de Brown. Cu o mișcare agilă a trupului. Mâna pe regulator, tălpile pe bara palonierului, se simțea deja înălțat.

Cel mai mult îi plăcea să se ridice deasupra norilor și să zboare în lumina clară a soarelui. Putea scoate capul afară, să vadă cum se mișcă umbrele peste albeața de dedesubt, expandându-se și contractându-se pe întinderea norilor.

Brown, navigatorul, era ceva mai rezervat – îl stânjenea să facă atâta caz. Stătea aplecat în față, atent la indicațiile aparatului. Știa să intuiască forma vântului, însă își punea credința în ceea ce izbutea să atingă cu mâna lui: busolele, hărțile, nivela poziționată între glezne.

Se aflau în acea perioadă a secolului când ideea de domn manierat aproape că se transformase în mit. Marele

Război schilodise lumea. Știrile de neîndurat despre cele șaisprezece milioane de morți ieșeau clănțănind bubuitor din uriașele tambururi de metal ale ziarelor. Europa era un creuzet de oseminte.

Alcock pilotase avioane de luptă. Bombe mici cădeau prin trapa din burta avionului. Mașinăria se lăsa cuprinsă de o bruscă ușurătate. Era propulsată ca de un bobârnac spre înălțimi, în noapte. Se apleca peste hubloul deschis al carlingii și privea cum se ridică dedesubt ciuperci de fum. Aparatul de zbor lua altitudine și se îndrepta spre casă. În momente precum acestea, Alcock tânjea să fie anonim. Zbura prin beznă, cu avionul deschis către stele. Apoi dedesubt se iveau pistele, cu rotocoalele de sârmă ghimpată iluminate precum altarul unei biserici bizare.

Brown efectuase zboruri de recunoaștere. Îi plăcea latura matematică a navigației aeriene. Putea să transforme orice petic de cer într-o serie de numere. Până și la sol își vedea de socoteli, descoperind căi noi de ghidare a avioanelor sale spre casă.

Amândoi știau exact ce înseamnă să fii doborât.

Turcii îl surprinseseră pe Jack Alcock în timpul unui raid prelungit de bombardament deasupra Golfului Suvla și ciuruiseră avionul cu mitralierele, avariindu-i elicea din stânga. El și ceilalți doi membri ai echipajului amerizaseră forțat și înotaseră până la țărm, de unde fuseseră mânăți, goi pușcă, până într-un loc în care turcii înjghebaseră un șir de cuști mici de lemn destinate prizonierilor de război. Fără vreo pavăză în fața intemperiilor. Un galez de lângă el avea o hartă cu

constelațiile, așa că Alcock își întrebuițase abilitățile de navigator acolo, sub văzduhul turcesc înțesat de gămăliile stelelor: o privire dacă arunca asupra cerului, și îndată știa cât e ceasul. Însă ce-și dorea Alcock mai presus de orice era să poată șurubări la un motor. După ce-l mutaseră într-un lagăr din Kedos, își schimbase ciocolata căpătată de la Crucea Roșie cu un dinam, își neguțase șamponul pe niște piese de tractor și construise mai multe elice improvizate din sârme ruginite, bambus, bolțuri și baterii.

Și Teddy Brown fusese prizonier de război, silit să aterizeze în Franța pe parcursul unei misiuni de recunoaștere și fotografiere. Un glonț îi sfărâmasse tibia. Altul găurise rezervorul de combustibil. În timpul prăbușirii își aruncase aparatul de fotografiat, își rupsesse hărțile și azvârlise bucățile. El și pilotul se înfundaseră cu aparatul B.E.2c într-un lan de grâu înnămolit, opriseră motorul și ridicaseră mâinile. Inamicii apăruseră în fugă din pădure, gata să-i târască afară din epavă. Brown simțise miros de benzină scursă din rezervoare. Unul dintre nemțâlăi avea între buze o țigară aprinsă. Brown era cunoscut pentru felul său rezervat de a fi. „Mă scuzați“, se apucase să strige, însă germanul continuase să se apropie, cu țigara arzând. „*Nein, nein.*“ Din gura germanului ieșea un norișor de fum. Pilotul lui Brown începuse până la urmă să dea din mâini și să urle: „Pe toți dracii, oprește-te!“

Germanul încremenise cu piciorul în aer, lăsase capul pe spate, stătuse așa o clipă, înghițise țigara aprinsă, după care pornise iarăși în fugă spre ei.

O istorie care-l făcuse să râdă pe fiul lui Brown, Buster, înainte ca el însuși să plece la război, douăzeci de ani mai târziu. „Mă scuzați.“ „*Nein, nein.*“ De parcă neamțul ar fi avut doar cămașa scoasă din pantaloni sau, cumva, nu-și legase bine șiretul la bocanc.

Brown fusese trimis acasă înainte de armistițiu, apoi, survolând Piccadilly Circus, rămăsese mut de uimire. Fetele se dădeau acum cu roșu pe buze. Tivurile rochiilor li se înălțaseră până aproape de genunchi. Se ținuse de cursul Tamisei, îi urmase albia până ce fluviul ajunsese să se contopească cu cerul.

Alcock ajunsese la Londra abia în decembrie. Se uitase la bărbații în costume negre, cu gambete, care-și croiau drum printre dărâmături. Luase parte la un meci de fotbal pe o alee din Pimlico Road, șutând de mama focului în mingea de piele. Însă simțea deja că începe să se desprindă de pământ. Își aprinsese o țigară și privise fuiorul subțire de fum șerpuiind, ridicându-se, depărtându-se.

Când s-au întâlnit pentru întâia oară în uzina Vickers din Brooklands, la începutul anului 1919, Alcock și Brown și-au aruncat câte o privire și au priceput îndată că le-ar prinde bine un nou început. Ștergerea memoriei. Crearea unui moment nou, autentic, dinamic, lipsit de război. Era ca și cum ar fi vrut să-și pună în trupurile vechi inimile întinerite. Nu mai voiau să țină minte bombele pe care le lansaseră, prăbușirile și focul, celele în care fuseseră închiși ori speciile de abis pe care le zăriseră în întuneric.

S-au apucat, în schimb, să vorbească despre Vickers Vimy. O chestie micuță și zveltă.

Vântul bătea stăruitor către est dinspre Newfoundland, șuierând iute și cu putere peste Atlantic. Opt sute de mile de ocean.

Bărbații au venit cu vaporul din Anglia și s-au cazat la hotelul Cochrane, așteptând ca aparatul Vimy să sosească la docuri. A sosit bucăți, împachetat în patruzeci și șapte de lăzi mari de lemn. Primăvara era pe sfârșite. Alcock și Brown au angajat o echipă să mute lădoaiele din port. Le-au încărcat pe cai și în căruțe, au asamblat avionul pe câmp.

Pajiștea se afla lângă St. John's, la loc ușor înălțat, cu o suprafață plană de aproape trei sute de metri, o mlaștină într-un capăt și o pădure de pini în celălalt. Zile de sudat, lipit, netezit zgrunțuri, cusut. Locașurile destinate bombelor au fost înlocuite cu rezervoare suplimentare de combustibil. Asta îi plăcea îndeosebi lui Brown. Că foloseau bombardierul într-un fel nou-nouț: eliminaseră războiul din avion, dezbăraseră mașinăria de tendințele-i către masacru.

Ca să niveleze pajiștea, au înnădit capse explozive cu fitiluri, au aruncat în aer bolovani folosind dinamită, au dărâmat ziduri și garduri, au ras movilele. Deși era vară, în aer stăruia răcoarea. Stoluri de păsări se mișcau fluid de-a latul cerului.

Pista a fost gata în paisprezece zile. Pentru mai tot restul lumii era un petic oarecare de pământ, însă pentru cei doi piloți avea dimensiunile unui aerodrom fa-bulos. S-au preumblat pe iarbă în sensul de decolare,

au cântărit forța vântului care sufla dintre copaci, au căutat indicii meteorologice.

Mulțimi de gură-cască dădeau fuga să vadă aparatul de zbor Vimy. Unii nici nu urcaseră într-un automobil vreodată, darmite să pună ochii pe vreun avion. Părea, de la distanță, că-și împrumutase concepția de la o libelulă. Era lung de 14,38 metri, lat de 4,64, cu o întindere a aripilor de 20,7 metri. Cântărea 5 900 de kilograme după ce se încărcau cei 3 294 de litri de combustibil și cei 9 litri de ulei de motor. Cincizeci și patru de kilograme pe metru pătrat. Cadrul de pânză avea mii de cusături. Spațiile pentru bombe fuseseră înlocuite cu suficient combustibil cât să ajungă pentru 30 de ore de zbor. Se deplasa cu viteza maximă de 160 de kilometri pe oră, dacă nu puneai vântul la socoteală, o viteză de croazieră de 145 de kilometri pe oră și o viteză la aterizare de 70. Avea două motoare răcite cu apă Rolls-Royce Eagle VIII de câte 360 de cai-putere și turație de 1 080 de rotații pe minut, cu doisprezece cilindri amplasați în două șiruri de câte șase, fiecare motor punând în mișcare câte o elice de lemn cu patru pale.

Privitorii atingeau îmbinările, băteau cu palma în oțel, împungeau pânza tare de in a aripilor cu umbrelele. Copiii se iscăleau în josul fuzelajului.

Fotografii trăgeau glugi negre în jurul lentilelor. Alcock stătea la poză umbrindu-și ochii cu palma, ca un explorator din alte vremuri. „*Tally-ho!*“ striga și sărea, de la cei trei metri înălțime, în iarba udă de dedesubt.

*

Ziarele proclamau că de-acum totul era posibil. Lumea se făcuse mică de tot. Liga Națiunilor se forma la Paris. W.E.B. DuBois întrunise Congresul Panafrican, cu delegați din cincisprezece țări. La Roma puteau fi ascultate înregistrări de jazz. Radioamatori entuziaști foloseau tuburi cu vid ca să transmită semnale pe sute de kilometri. Într-o bună zi, curând, avea să se poată citi cotidianul *San Francisco Examiner* la Edinburgh, Salzburg, Sydney ori Stockholm.

În Londra, lordul Northcliffe de la *Daily Mail* oferea zece mii de lire primilor bărbați care aveau să aterizeze pe un mal ori altul al Atlanticului. Existau încă cel puțin alte patru echipe dornice să încerce. Hawker și Grieve se prăbușiseră deja în ocean. Alții, precum Brackley și Kerr, stăteau pe poziție în aerodromuri de pe coastă, așteptând ca vremea să se îmblânzească. Zborul trebuia executat în șaptezeci și două de ore. Fără escală.

Apăruseră zvonuri că era în cărți și un texan bogat, dornic să încerce. Pe lângă el, un prinț maghiar și, mai rău ca orice, un german din Luftstreitkräfte care în timpul războiului se specializase în pilotarea bombardierelor cu rază lungă de acțiune.

Se vorbea că editorul secției eveniment de la *Daily Mail*, un subordonat de-al lordului Northcliffe, făcuse ulcer la gândul unei posibile victorii germane.

– Un nemțălău! Un mâncător afurisit de varză murată! Ferească Dumnezeu!

Își trimisese reporterii să afle dacă era cu putință ca, deși înfrânt în război, inamicul să câștige acea cursă.

Pe Fleet Street, la tipografie, lângă paginile pe cale să fie culese, se plimba încoace și-ncolo, învârtindu-și prin

minte, iarăși și iarăși, eventuale titluri. Soția îi cususe de căptușeala hainei un steag britanic pe care-l freca între degete ca pe un rozariu.

– Hai, băieți, își mormăia în barbă. Hopa sus. Spre casă de-acum, înapoi în țărișoară.

În fiecare dimineață, cei doi aeronauți se trezeau la hotelul Cochrane și luau micul dejun compus din terci de cereale, ouă, șuncă, pâine prăjită. Porneau apoi cu automobilul pe străzile pieptișe, ieșeau de pe Forest Road și se îndreptau spre un câmp înierbat, glazurat cu gheață. Vântul bătea dinspre mare în rafale aspre. Își montau fire metalice în costumele de zbor ca să-și poată trimite căldură din baterie și-și căptușeau cu încă un strat de blană interiorul căștilor, al mănușilor, al cizmelor.

Așa a trecut o săptămână. Două. Vremea îi ținea pe loc. Norii. Furtuna. Prognoza meteo. Zi de zi, cei doi se asigurau că sunt impecabil bărbieriți. Un ritual pe care-l executau la celălalt capăt al pistei. Puneau sub o pânză de cort un lighenaș și un mic arzător pe gaz pentru încălzit apa. Un capac de roată metalic era folosit pe post de oglindă. Își puseseră în trusele de zbor brice, pentru când aveau să aterizeze: voiau să se asigure că, la sosirea în Irlanda, vor fi niște supuși ai Imperiului prezentabili, rași cum se cuvine și proaspeți.

În serile lungi de iunie își potriveau cravatele, se așezau sub aripile avionului și le vorbeau cu elocvență reporterilor canadieni, americani și britanici adunați să fie martori ai zborului.

Alcock avea douăzeci și șase de ani. De fel din Manchester, era zvelt, arătos, îndrăzneț, genul de bărbat care se uită drept în față și nu spune nu unui hohot zdravăn de râs. O țeastă plină de păr roșcat. Necăsătorit, afirma că iubește femeile, dar că preferă motoarele. Nimic nu-i făcea mai multă plăcere decât să desfacă măruntaiele unui Rolls-Royce și să le asambleze apoi la loc. Își împărțea sendvișurile cu reporterii: adesea, pe pâine se vedeau urme uleioase de degete.

Brown se așeza pe lăzile de lemn lângă Alcock. Părea deja în etate la cei treizeci și doi de ani ai săi. Picioarul beteg îl silea să umble neconținut cu baston. Se născuse în Scoția, dar crescuse în apropiere de Manchester. Părinții îi erau americani și avea un ușor accent yankeu pe care și-l cultiva pe cât de bine putea. Se prezenta ca având câte un picior pe fiecare țărm al Atlanticului. Citise poemele antirăzboi ale lui Aristofan și era de acord cu ideea că ar putea trăi fericit aflându-se tot timpul pe fugă. Era solitar din fire, însă nu-l bucura singurătatea. Unii spuneau că are mutră de vicar, însă ochii îi scânteiau albaștri ca marea și se logodise recent cu o tânără frumusețe londoneză. Îi trimitea lui Kathleen scrisori de dragoste în care îi declara că n-ar avea nimic împotriva să arunce cu bastonul după stele.

– Dumnezeule mare, s-a minunat Alcock, chiar așa i-ai spus?

– Întocmai, da.

– Și ea ce-a zis?

– A zis că aș putea să scap de baston.

– Ah! E-ndrăgostită lulea.

La întâlnirile cu presa, cărma o prelua Alcock. Brown naviga prin tăcere făcându-și de lucru cu acul de la cravată. Păstra în buzunarul interior al hainei o sticlă cu rachi. Se depărta din când în când câțiva pași, se descheia la tunică, lua câte o înghițitură.

Bea și Alcock, dar o făcea public, gălăgios, cu veselie. Stătea sprijinit de teigheaua barului de la hotel și intona „Rule, Britannia“ cu o voce atât de falsă, încât părea de un haz nebun.

Localnicii – mai mult pescari, cărora li se adăuga o mână de țapinari – băteau cu pumnii în tăbliile de lemn ale meselor și răcneau cântece despre oameni dragi pierduți pe mare.

Lălăielile țineau până târziu în noapte. Mult după ce Alcock și Brown se duceau la culcare. Chiar și de la al patrulea cat auzeau ritmurile triste preschimbându-se în hohote de râs. Apoi, la ceasuri încă și mai târzii, începea, zdrăngănit la pian, „Cântecul Frunzei de Arțar“.

Frățioare, n-ai tu habar

Io pot să hipnotizez nația

Să scutur la pământ fundația

Cu ritmul Frunzei de Arțar.

Alcock și Brown se trezeau la revărsatul zorilor și așteptau să se însenineze. Înceau să simtă vremea întorcând obrazul în bătaia vântului. Se preumblau pe câmp. Jucau gin rummy. Așteptau încă o bucată. Le trebuia o zi caldă, o lună strălucitoare, un vânt binevoitor. Socoteau că vor face tot drumul în sub douăzeci de ore. Eșecul nu-i preocupa, însă Brown, pe furiș, scrisese un

testament în care-i lăsa lui Kathleen toate posesiunile sale; păstra plicul în buzunarul de la piept.

Alcock nu se obosise cu asemenea diate. Nu uitase grozăviile războiului, și în unele dimineți se mai simțea surprins că izbutește să se trezească.

– Nu mai are nimeni ce să-mi facă de-acu’.

Lăsa palma pe fuzelaj, se uita la norii care se buluceau departe, spre vest.

– Dacă nu pui la socoteală, firește, pacostea asta de ploaie.

La o privire în jos se zăresc un șir de hornuri, de garduri și de turlle, vântul pieptănând smocuri de iarbă în undiri argintii, râuri șerpuitoare, doi cai albi gonind sălbatic pe un câmp, panglicile de asfalt-macadam pierzându-se în drumeaguri nepietruite – pădure, tufișuri, saivane, tăbăcării, colibe pescărești, cherhanale, izlazuri comunale, plutim pe o mare de adrenalină și – „Uite! Teddy, acolo, jos, o vâslă pe pârâu și o pătură pe nisip, o fată cu găleată și cazma, apoi femeia care-și suflecă poala fustei, iar acolo, vezi, e un tinerel, cel cu vestă roșie, care mână în lungul malului măgarul, dă-i drumul, mai fă un viraj, dă-i flăcăului un fior cu o țără de umbră...“

Vor mai face un zbor de probă pe 12 iunie, de data asta nocturn, pentru ca Brown să-și testeze hărțile Sumner. Trei mii trei sute de metri. Cabina e deschisă spre cer. Frigul e teribil. Bărbații se ghemuiesc în spațele parbrizului. Până și vârfurile firelor de păr încep să le înghețe.